

המוסד לביטוח לאומי - מנהל הגמלאות
אגף נפגעי פעולות איבה
אגף השיקום

פרטי החוזר:

תאריך: 02.08.20

שם החוזר: יתום עצמאי ויתום שאינו עומד ברשות עצמו

חוזר מס': איבה- 1389

שיקום- 06/2020

נושא: משפחות שכולות

תת נושא: תגמולים בעד יתומים

כותב החוזר: אסנת כהן וכרמל סטינגר

תכני החוזר:

2	מטרת החוזר
2	הגדרות
2	תהליך עבודה
2	קישורים רלוונטיים
3	פתח דבר
4	גובה התגמול
5	הגדרות
5	קריטריונים לזכאות
6	הוראות לביצוע
7	חשוב לדעת
7	חריגים
8	רשימת תפוצה

המוסד לביטוח לאומי - מנהל הגמלאות
אגף נפגעי פעולות איבה
אגף השיקום

מטרת החוזר

לחדד ולרענן את ההבדל בין תהליכי עבודה :

1. יתום עצמאי
2. יתום שאינו עומד ברשות עצמו
3. תנאי הזכאות לכל אחד מקבוצות האוכלוסייה.
4. תהליך העבודה למיצוי הזכאות

לחזרה לתוכן העניינים

הגדרות

גובה תגמול "יתום עצמאי" / "יתום שאינו מסוגל לכלכל עצמו"
יתום שאינו מסוגל לכלכל עצמו
יתום שאינו סמוך על שולחן אמו
יתומים שנשאו וטרם מלאו להם 21

לחזרה לתוכן העניינים

תהליך עבודה

קריטריונים לזכאות
הוראות לביצוע

לחזרה לתוכן העניינים

קישורים רלוונטיים

קישורים רלוונטיים (חוק/תקנה/חוו"ד משפטית/פס"ד/חוזר)

1. סעיף 9 חוק משפחות חיילים שנספו במערכה פרק שני תעריפי התגמולים
2. סעיף 13 ב' לחוק "משפחות חיילים שנספו במערכה" פרק שני תעריפי התגמולים

המוסד לביטוח לאומי - מנהל הגמלאות
אגף נפגעי פעולות איבה
אגף השיקום

פתח דבר

חוזר זה בא להבהיר אף ההבדל בין יתום עצמאי ליתום שאינו מסוגל לכלכל את עצמו ולפרט את תנאי הזכאות בשני המקרים:

1- תגמול ל"יתום עצמאי"- תגמול חודשי מוגדל ליתום שטרם מלאו לו 21 ואינו סמוך לשולחן האלמן/ה.

על פי סעיף 9(א) ל"חוק משפחות חיילים שנספו במערכה" במקרים אלה ייכללו:

- א- יתום שנאלץ לעזוב את בית הוריו **שלא מרצונו על פי המלצת פקיד סעד לנוער או החלטת בית משפט**. כגון במקרים בהם אלמנה או אלמן אינם מסוגלים לטפל ביתום בשל מצבם הנפשי או בעקבות בן זוג חדש שמתגורר עם האלמן/ה ויש לכך תיעוד כאמור לעיל.
- ב- **יתומים שנישאו וטרם מלאו להם 21 ואינם סמוכים לשולחן האלמן/ה**- דהיינו יתומים שנישאו ומנהלים משק בית עצמאי.

לתשומת ליבכם! לא בכל מקרה בהם יתום עוזב את בית הוריהו יחשב יתום עצמאי.

במקרים בהם ניתן לומר כי היתום נמצא בתוך המשפחה הגרעינית גם אם לא באחזקת האלמן/ה לא נראה בו כיתום עצמאי. לדוגמא: יתום הנמצא בתנאי פנימייה הרי הוא מקבל מזון ומגורים.

לפי **סעיף 9 א לחוק משפחות חיילים שנספו במערכה**, פקיד התביעות מוסמך להחליט על גובה

התגמולים ליתום **תוך הפחתת התוספת המשולמת בעדו בתגמול האלמן/ה**.

ההחלטה על תגמול של **יתום עצמאי שנשא בטרם מלאו לו 21** תתקבל על ידי פקיד תביעות איבה ופקיד השיקום בסניף ותועבר לביצוע לפקיד תביעות איבה במשרד הראשי.

במקרים בהם יתום שאינו עונה להגדרה של "יתום עצמאי" כמשמעותה בחוזר זה, פקיד השיקום יבדוק אפשרות לסייע בדיוור, ציוד עזר, עזרה בבית וכד'.

הזכאות היא עד הגיעו לגיל 21 או שחרורו משירות סדיר המאוחר מבניהם.

2- תגמול ל"יתום שאינו מסוגל לכלכל עצמו"

יתום מעל גיל 21 שאינו עומד ברשות עצמו בגיל 21 וברצף שלאחר מכן, דהיינו המוגבלות של היתום הייתה לפני הגיעו לגיל 21 ומצבו לא השתנה.

ברוב המקרים מדובר ביתום הזכאי לקצבת נכות כללית או מאושפז במוסד, ונקבע על ידי רופא המוסד והעובד הסוציאלי **שאינו לו כושר השתכרות**. המום הגופני או השכלי גורמים לכך שהיתום אינו מסוגל לפרנס את עצמו. לפיכך, בכל מקרה המובא לדיון בפני הוועדה יש לוודא שהיתום הגיש תביעה לנכות כללית ונקבע שאין לו כושר השתכרות.

לגבי מחלות נפש והפרעות נפשיות שהיתום סבל מהן בטרם הגיעו לגיל 21 ובגינן אינו יכול לתפקד בהתאם למקובל לבני גילו, ההתייחסות היא כמו למום שכלי או גופני.

המוסד לביטוח לאומי - מנהל הגמלאות
אגף נפגעי פעולות איבה
אגף השיקום

יתומים שבעת התייתמותם היו מעל גיל 21 והיו להם בעיות נפשיות הוכרו על ידי פסיקה בבית המשפט בשנת 2004. חשוב לבדוק שיש רצף במצבו הנפשי של היתום שאינו מאפשר לו לעמוד ברשות עצמו, ואינו מסוגל לכלכל את עצמו.

ההחלטה על תגמול ל"יתום שאינו מסוגל לכלכל עצמו", מתבצעת בוועדה משותפת לאגף איבה ואגף השיקום במשרד הראשי. על מנת להכיר ביתום כ"יתום שאינו מסוגל לכלכל עצמו" יש להציג בפני הוועדה דו"ח סוציאלי של עובדת השיקום המפרט ומנמק:

1. את הצרכים הרפואיים והחינוכיים של היתום.
2. הכנסות והוצאות של היתום, כולל הכנסות מפנסיה של ההורים או כל הכנסה אחרת מכל מקור וזאת על מנת לבדוק האם הכנסותיו עולות על הכנסה כדי מחיה הקבועה בחוק.

הזכאות תיבדק בהגיעו לגיל 21 (עד גיל 21 זכאי כיתום). הבדיקה מתייחסת ליתום שאינו עומד ברשות עצמו בשל מום גופני, או שכלי והוא מעל גיל 21.

[לחזרה לתוכן העניינים](#)

גובה התגמול

גובה התגמול המשולם הינו בגובה התגמולים המשולמים לאלמנת נספה שנישאה שיש עמה ילדים כאמור בסעיף 13 ב' לחוק "משפחות חיילים שנספו במערכה" בשיעור של 116.3% מסך המשכורת של עובד מדינה בדרגה 19 בדירוג המנהלי.

הכנסה כדי מחיה - במקרים בהם מקבל היתום קצבת נכות כללית יש להפחית את סכום קצבת הנכות מגובה התגמול המשולם ליתום.

יש לבדוק את הכנסות היתום מכל מקור כלשהו שהן אינן עולות על הכנסה כדי מחיה. יתומים המתגוררים במוסדות או הוסטלים במימון המדינה זכאים ל- 20% מהקצבה כדמי כיס ובהתאם לכך יקבלו תגמול בגובה 20% (ללא ניכוי קצבת נכות).

יתום שיש לו הכנסות העולות על הכנסה כדי מחיה (תגמול נכות בשיעור 100%) אינו זכאי לתגמול כיתום שאינו מסוגל לכלכל את עצמו. (תשלום קצבת הנכות אינו מופסק בתקופת הזכאות לתשלום יתום עצמאי על מנת שלא לפגוע בהטבות המגיעות לו לפי חוק נכות כללית).

יתום שאינו יכול לכלכל עצמו רשאי לקבל תגמול **ללא הגבלת גיל** ובתנאי שעומד בתנאי הזכאות, ומבחן ההכנסות.

שימו לב! התגמול משולם לתקופה קצובה. יש לקיים מעקב אחת לשנתיים. בכל פעם יש לשקול מחדש הזכאות וכן לבחון הכנסות מכל מקור לרבות הגמלאות הנוספות אותן מקבל היתום בביטוח הלאומי. יש לבדוק את ההכנסות של היתום במסך האינטגרציה.

המוסד לביטוח לאומי - מנהל הגמלאות
אגף נפגעי פעולות איבה
אגף השיקום

לחזרה לתוכן העניינים

הגדרות

גובה תגמול "יתום עצמאי" / "יתום שאינו יכול לכלכל עצמו" – בשיעור התגמול האמור כאמור בסעיף 13 ב' לחוק משפחות שנספו במערכה כאילו היה יתום הסמוך על שולחנה של גרושת הנספה, הכול לפי העניין.

יתום שאינו מסוגל לכלכל עצמו - יתום שאינו עומד ברשות עצמו- מי שיש לו מום שכלי או גופני אין לו הכנסה כדי מחייה.

יתום שאינו סמוך על שולחן אמו – יתום שהוצא מבית האלמן/ה או נאלץ לעזוב את הבית שלא מרצונו בהמלצה של פקיד סעד לנוער או על פי החלטת בית המשפט.

או יתום שנישא טרם מלאו לו 21 שנים והוא מנהל משק בית באופן עצמאי.

יתומים שנשא וטרם מלאו להם 21 ואינם סמוכים לשולחן האלמן/ה-דהיינו יתומים שנשא ומונהלים משק בית עצמאי.

לחזרה לתוכן העניינים

קריטריונים לזכאות

1- יתום שאינו מסוגל לכלכל עצמו –

- יתום איבה שהוכח על פי אישור רפואי כי סובל ממום שכלי או גופני המשפיעים על כושר ההשתכרות שלו.
- שאין לו הכנסה כדי מחיה
- יתום המקבל נכות כללית תופחת קצבת הנכות כללית מהתגמול של יתום עצמאי שאינו מסוגל לכלכל עצמו.
- מצבו של היתום יבחן גם לפני גיל 21

2- יתום עצמאי שאינו סמוך לשולחן אלמן/ה –

- יתום איבה שהוצא מבית האלמן/ה מכוח צו בית משפט או בהמלצה של פקיד סעד.
- יתום שנישא בטרם מלאו לו 21 והוא מנהל משק בית עצמאי
- ישולם תגמול יתום עצמאי לכל היותר עד גיל 21.

המוסד לביטוח לאומי - מנהל הגמלאות
אגף נפגעי פעולות איבה
אגף השיקום

לחזרה לתוכן העניינים

הוראות לביצוע

שלב א':

1- הכנת דוח סוציאלי של עו"ש הכולל:

- תיאור מצבו של היתום
- פרוט הצרכים הרפואיים והחינוכיים של היתום
- פרוט הכנסות והוצאות היתום כולל הכנסות מפנסיה של ההורים או כל הכנסה מכל מקור וזאת על מנת לבדוק האם הכנסותיו עולות על הכנסה כדי מחיה הקבועה בחוק.

2- במקרים של **"יתום עצמאי"** יש לצרף דו"ח פקיד סעד לנוער או החלטת בית משפט לעניין מצבו של הקטין. או תעודת נישואין אם נישא בטרם מלאו לו 21 שנים.

לתשומת ליבכם ! דו"חות אלה הם דו"חות קובעים לפי חוק הסעד ועל סמך דוחות אלה מקבל בית המשפט החלטות על הוצאת הקטין מרשות ההורה ואף להחליט לשלם תגמול ליתום עצמאי.

3- במקרים של "יתום שאינו יכול לכלכל עצמו" יש לצרף:

- אישורים רפואיים
  - דו"ח ועדה רפואי מנכות כללית
  - אישורים על הכנסות מכל מקור
- 4- במקרים של יתום שנישא מתחת לגיל 21 יש לצרף:
- תעודת נישואין
  - הסכם שכירות
  - הבקשה בצרוף המסמכים הרלוונטיים התומכים בבקשה יועברו מפקיד התביעות בסניף להחלטה וביצוע לפקיד תביעות איבה במשרד הראשי.

שלב ב':

1. ההחלטה לעניין יתום שאינו מסוגל לכלכל את עצמו בסמכות מנהלת אגף אי' נפגעי פעולות איבה ומנהלת אגף השיקום במשרד הראשי.
2. הזנת הזכאות למערכת משרד הביטחון, באחריות פקיד תביעות במשרד הראשי.
3. בהזנת ההחלטה יש לגרוע את היתום מתגמול האלמנה ולשלם לו תגמול בנפרד יש להוציא מכתב ליתום ולאלמנה.

המוסד לביטוח לאומי - מנהל הגמלאות
אגף נפגעי פעולות איבה
אגף השיקום

4. יש לבחון את הכנסות היתום ולבדוק אם אכן עונה על הגדרת יתום שאינו יכול לכלכל את עצמו ואין לו הכנסות כדי מחיה על פי הכללים.
5. יש לנכות את תגמול נכות כללית מתגמול התלויים.
6. אם היתום מאושפז במוסד סיעודי או הוסטל והוא מקבל קצבת נכות כללית בשיעור 20% יש להזין למערכת משרד הביטחון תגמול בשיעור 20% ואין צורך לבצע ניכוי נוסף של קצבת הנכות הכללית.

[לחזרה לתוכן העניינים](#)

חשוב לדעת

1. במקרים של יתום קטין שאינו מתאים לקבל בעצמו את התגמול יש למנות אפוטרופוס
2. יתום הנמצא במסגרת טיפולית וזקוק לצרכים מיוחדים כמו תרופות וטיפולים מיוחדים ואביזרים רפואיים. פקיד תביעות רשאי לאשר על פי סעיף 9 א'.
3. פקיד שיקום יבדוק צרכיו של יתום עצמאי לסיוע בשכר דירה ושכר לימוד לפי הצורך ובהתייחס להכנסותיו מכל מקור.
4. קצבת נכות מהווה כפל בשל אותה עילה אך כדי לשמור על זכויות היתום הינה מופחתת מתגמול האיבה
5. תשלום קצבאות המוסד כמו זקנה ו/או סיעוד אינן נחשבות כפל.

[לחזרה לתוכן העניינים](#)

חריגים

- במקרה שאין אלמן/ה (במקרה והחלל היה גרוש/ה או רווק/ה אלמן/ה) והיתום אינו סמוך לשולחנו של ההורה האחר או של אפוטרופוס יש לבדוק היטב:
- היכן מתגורר היתום לאחר פיגוע האיבה?
  - מי מטפל ביתום?
  - מה מהות הקשר עם ההורה השני?

[לחזרה לתוכן העניינים](#)

המוסד לביטוח לאומי - מנהל הגמלאות
אגף נפגעי פעולות איבה
אגף השיקום

רשימת תפוצה

נמענים לביצוע:

פקידי תביעות איבה- סניפים

פקידי תביעות איבה משרד ראשי

מנהלי תחום שיקום בסניפים

פקיד שיקום- סניפים

פקידי שיקום משרד ראשי.

העתק לידיעה:

מנהלי סניפים

מנהלי סניפי משנה

מנהלי תחום גמלאות.

אסנת כהן

מנהלת אגף נפגעי פעולות איבה

כרמל סטינגר

מנהלת אגף השיקום